

Ludvík Vaculík, samizdatová literatura

(* 23. července 1926 v Brumově)
je český prozaik, fejetonista, publicista,
autor manifestu *Dva tisíce slov* a
zakladatel samizdatové edice *Petlice*
(zal. 1971).

Narodil se v Brumově-Bylnici jako syn tesaře. V letech 1941-43 absolvoval dvouletý pracovní kurz **firmy Baťa ve Zlíně**, kde pak také až do roku 1946 pracoval. V roce 1946 však odmaturoval na obchodní akademii a odešel do Prahy, kde v roce 1950 absolvoval na **Vysoké škole politické a sociální**. Vystřídal několik profesí, ať už dělnických, vychovatelských nebo redaktorských. V letech 1945 až 1968 byl členem KSČ.

Jeho literární dráhu nastartovala v roce 1953 práce redaktora v oddělení politické literatury v nakladatelství *Rudé právo*, kde působil do roku 1957 a od roku 1959 ve vysílání pro mládež v Československém rozhlase. Po celá 60. léta upoutával pozornost svou **sociálně kritickou publicistikou**. Roku 1965 nastoupil do redakce *Literárních listů* (později přejmenovány na Listy), nejvýznamnějšího periodika reformátorské inteligence, kde zůstal až do jejich zániku v roce 1969. To již měl za sebou i prozaické začátky. Dnes se však za jeho **skutečný vstup do literatury** považuje až **nonkonformní román Sekyra**, která námětově čerpá z osudů Vaculíkova otce.

Je i uznávaným autorem celé řady **fejetonů**, v nichž po svém navázal na českou fejetonistickou tradici a žánr fejetonu přetvořil na útvar o poznání útočnější a kritičtější.

Na IV. sjezdu čs. spisovatelů v červnu 1967 prohlásil, že „za dvacet let nebyla u nás vyřešena žádná lidská otázka“ (na tu dobu velice odvážný výrok), za což byl **vyloučen z KSČ**. Kromě **Dvou tisíc slov** se podepsal i pod **Chartu 77**. Ludvík

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vaculík je pro některá svá díla (**Český snář**, **Morčata**) směřujícím k **existencialismu**, společně s Bohumilem Hrabalem, Karlem Peckou, Janem Kameníčkem, Libuší Moníkovou a dalšími tvůrci, považován za pokračovatele Franze Kafky.

Vyhledejte co nejvíce informací o Vaculíkově samizdatové edici **Petlice** (využijte např. www.ludvikvacuHk.cz).

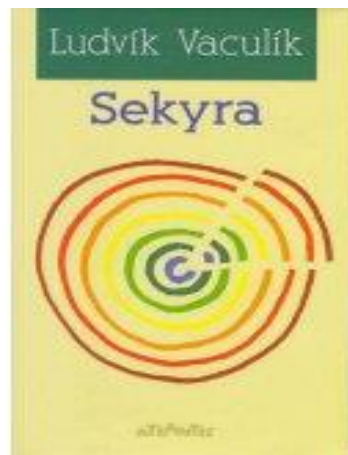
Doplňte:

Ludvík Vaculík se narodil v.....Od roku 1965 pracoval
v ....., v roce 1968 vydal
slavný manifest..... Za vstup do literatury je
považováno dílo..... Za normalizace založil samizdatovou
edici.....

Spojte charakteristiku díla se správným názvem:

- *podobenství o moci* **Český snář**
- *román o vztahu s otcem* **Jaro je tady**
- *próza mísící deníky, úvahy, vzpomínky* **Sekyra**
- *kniha fejetonů* **Morčata**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

(1966)

román, vystupující proti socialistické představě o idylickém životě na vesnici, čerpá ze životních osudů autorova otce; originalita, kritický pohled, prvky valašského nářečí

(...) na Štěpána k nám tedy přišel strýček Balej.

„Švagre," oslovil tatínka, když odložil klobouk na postel, sedl si a zkřížil ruce na čaganu, „je chyba, že jsme švagři, protože by sa mně to snadněj pravilo: Čeho sa má docílit tím, že naša chalupa sa nechá zhnit? Abych šel do družstva? Nikdy! Já, ani žádné moje děcko!"

Strýčkova slova mě rázem vzrušila. (...) Strýčkovi padal štít domu, zbořil se komín, vlhká chalupa čpěla dýmem, hasiči mu vyměřili trest a národní výbor zamítl žádost o přiděl tisícovky cihel a trochy cementu a vápna, protože nepodepsal přihlášku do zemědělského družstva. (...)

„Milý švagre. Kdybyste nebyl švagr, mohl byste třeba nevědět, jaké je moje přesvědčení. Ale vy to jistě víte, a tak vás nepřekvapí, co vám povím: Každý jsme členem lidské společnosti."

„No," přikývl strýček.

„A jako takoví bereme a jsme povinni dávat. A my budujem socialistickou společnost', a vy byste si, milý švagre, měl uvědomit zavčas, zavčas, kde je vaše místo jako pracujícího člověka." (...)

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

„Tož to jsem potřeboval vědět. Já na vás, švagre, přeca nic nechcu, já vás znám, vy sám nic nemáte. Enom jsem chtěl vědět, či sa v mém případě jedná o ten materiál, nebo o politiku.“ Pozvedl klobouk. „No, mějte sa, jak chcete. Šťastný nový rok.“ (...)

Maminka řekla: „Ale tato! Já to vidím, ty nejsi dobrý.“ (...)

„Já tady nejednám za sebe, rozumíš!“ Znovu hledal pohledem můj souhlas. „Mě postavili na toto místo soudruzi! (...) Pro mě na prvním místě je společnost a dělnická třída! A na druhém a dalším místě švagři a celá rodina!“

Mlčel jsem.

„Nemám pravdu?“ otočil se v chůzi přímo ke mně, zastavil se.

„Ne,“ řekl jsem (...).

zkráceno

Úkoly pro práci s textem v hodině

1. *Shrňte vlastními slovy děj ukázky.*
2. *Z ukázky je patrné, jak víra v různé ideje rozděluje členy jedné rodiny. Jaký názor každý z nich zastává? Doložte svoje tvrzení konkrétními pasážemi textu.*
3. *Dá se postup komunistů při kolektivizaci venkova označit heslem Účel světí prostředky? Může být za určitých okolností toto heslo oprávněné? **Diskutujte***

2. ukázka:

(Šéf) Dramaticky uchopil do prstů růžek jakéhosi papíru a poslal mi jej po řadě. Stálo tam, že podle zjištění pohyboval jsem se v uplynulých dnech na těch a těch místech a vedl ta a ta jednání. Protože naše redakce v dotyčné záležitosti žádná jednání vést neměla, požaduje se vysvětlení a vyvození přísných osobních důsledků. (...)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

„Ale já bych přece jen chtěl vědět," pokračoval šéf, „co ode mě tento kolektiv v této situaci čeká. Smím to žádat, že!"

Zvedli hlavy.

„Za deset minut mě chce slyšet ředitel, omluvte můj spěch. Skoro všichni hvízdli.

„Řekni mu, že nemůžeme souhlasit, aby nám kraje diktovaly"

„Děkuji, já mu to řeknu. Má někdo další pitomý návrh?"

„Ať si políbí prdel," pravil příslušník předválečné avantgady

„Pokus se mu vyložit, že se dosud vlastně nikdo nesnažil zjistit to prvotní: jestli stížnost té holky byla správná."

„Ano. Přesvědčím ho, že ředitel školy je idiot a v tom okrese že sedí banda darebáků. To je dobrá idea. Bude se divit!"

„Řekni mu, že teda nebudem psát už vůbec o ničem," řekl jsem.

„Všecko, co mi radíte," řekl šéf, „mu povím, až s ním budu někdy pod stolem."

Nikdo nevěděl nic jiného. Toto jsou naše stará stanoviska a naše role i naše staré větičky.

„Především jistě chcete, aby nám náš kolega zůstal zachován," pravil šéf „Proto raďte dávat pozor, co říkám. Náš kolega nejel do městyse za mrtvou dívkou na svůj vrub. On tam přeci jel, protože jsem ho tam poslal. Divím se, že jste na to zapomněli.

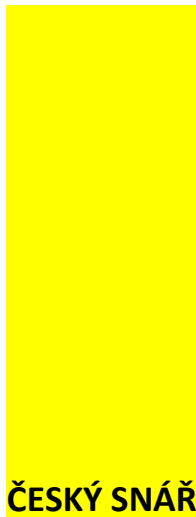
„Bravo," řekl kdosi tiše. (...)

„Vaše pochvaly musím odmítnout," pokračoval šéf, „protože nejde přeci o žádnou mou velkorysost, nýbrž, jak si vzpomínáte, byl to názor stranické skupiny a já jsem jej pouze respektoval."

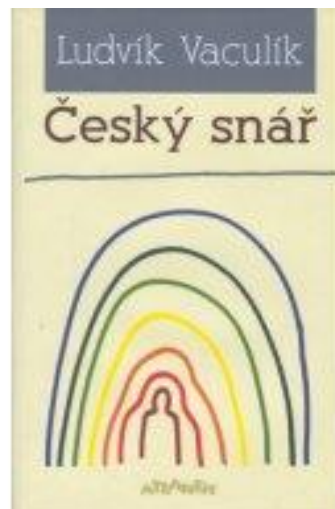
Zkráceno a upraveno

Úkoly pro práci s textem v hodině

1. *Jak se v ukázce projevuje politická moc totalitního státu?*
2. *Analyzujte ukázkou z hlediska stylistického. Jakou funkci mají v textu knižní, spisovné, hovorové a vulgární výrazy?*
3. *V době totality fungovala kromě **cenzury** také **autocenzura**. Vysvětlete význam obou pojmů. Projevuje se autocenzura i v této ukázce?
Diskutujte.*

ČESKÝ SNÁŘ

(vyšlo 1983 v Torontu a 1990 v Brně)

tzv. klíčový román, tzn. že popisuje skutečné události a skutečné osoby (jen např. změni jejich jména), psán formou deníkových záznamů – otevřená výpověď o čelních představitelích neoficiální kultury v 70. letech včetně milostných pletek samotného Vaculíka.

Nebyly víc než tři minuty po jedenácté, když jsem přicházel ke kavárně v Karlově ulici, a p. P. už odcházela. „Kde seš,” pravila hlasem, z kterého jsem odhadl, jak nesnesitelné pro ni je sedět sama déle než minutu v hospodě, nechráněna jednou důvěryhodnou kompromitující mužskou osobou a vydána mnohým a všelijakým domněnkám všech mužů. (...)

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

„Já mám asi horečku, hele," pochlubil jsem se a povystrčil čelo nad stůl. „A nebudu ti sahat na čelo! Na to máš spoustu jiných." Řekl jsem: „Správně. Tak ukaž tu povídku, a můžeš jít, jestli chceš." Podala mi svazek listů, podíval jsem se na poslední: čtyřicet stran.

„Jak ty píšeš," zeptala se. „Furt dopředu," řekl jsem. „A budu už muset zahájit povolovací řízení s lidmi, o nichž píšu. Taky s tebou." - „Probůh!" zvolala spisovně, „ty o mně píšeš co?" - „No všechno." - „Ale já nechci, aby tam bylo něco choulostivého!" - „Kde by se to taky vzalo, prosím tě! Místo choulostivého jsou tam vždycky tři tečky." - „Protivo! Vždyť nedošlo k žádným třem tečkám!" - „Já vím, ale bez tří teček ti lidé dneska neuvěří nic. Řeknou si: proč za ní šel?" Zakroutila se bezmocně a pravila mrzutě: „Nepiš o mně prostě nic, vynechej mě." Řekl jsem: „To nejde. To je taková knížka, na tom založená, že je tam skoro všechno a za zbytek ukázka. Však si budeš moct pak svůj part upravit. Ale bude to tam zaznamenáno." Řekla: „Jsi prostě exhibicionista a vlečeš nás všechny na hanbu s sebou." Vstrčil jsem čtyřicet stránek její exhibice do aktovky. „Tak dobře," řekl jsem.

Zkráceno

Úkoly pro práci s textem v hodině:

1. *Kdo je paní P?*
2. *Proč bývá Český snář považován za „román o románu"?*
3. *Vysvětlete větu: Jsi prostě exhibicionista a vlečeš nás všechny na hanbu s sebou.*
4. *Vyhledejte co nejvíce informací o Vaculíkově samizdatové edici Petlice (využijte např. www.ludvikvacuHk.cz).*

ČESKÝ SNÁŘ – 2. ukázka

Středa 22. srpna 1979

Nezdávají se mi teď žádné zřetelné sny, takže ráno nevím nic. Mám život věcný a praktický, že by ani nebylo důvodu o něm mluvit, jenže napsal jsem této knížky už takový kus, že musím pokračovat. Jsem však už zas v koutě před otázkou, psát-li či mlčet o nejsoukromější stránce.

Zatím píšu, co píšu, aniž vím, k čemu to povede buď samo, či kam to dovedu. Originál rukopisu ukládám na jednom místě, kopii na jiném, nemám doma víc než posledních pár stránek, takže napsané po sobě nečtu. Kopii schovává mi Richard Slavík, čte ji, a jeho žena. Asi v pololetí jsem je oba požádal, aby mi řekli, co si myslí. Co mi řekli, neodvažuju se úplně vyslovit, ale něco přece musím. Richard: Úžas nad tím, jak může vypadat jeden konkrétní život, život mimořádně svobodný, odrážející však nesvobodu života obecného. Nerozhodnost, zda uchovat ostrou dokumentárnost těchto zápisů, nebo ji rozostřit porcí smyšlenky. Kdo ponese odpovědnost za bolest zúčastněných postav? Ta bolest se nedá smazat, ani omluvit, snad by ji trochu vyvážil - říká Richard - mimořádný „zdar díla“. Těžko už je se mnou žít. Ještě se stát předmětem mého psaní!

Richardova žena: Pláče při četbě lítostí. (Já už při psaní, paní!) Čtenář je zvyklý na spravedlivý vývoj románu, sympatizuje s hrdinou a prožije s ním katarzi. Já nic takového nechystám? Byla překvapena, ani ne rozčarována, prostě překvapena, že ve skutečnosti píšu jinak, než se jevílo dosud, teprv teď dovede si představit, co práce jsem vkládal do svých vět, než byly až příslovečně přesné.

Řekl jsem, že nevím, k čemu ještě své psaní dovedu, zatím prostě musím psát pořád dál. Jsem v pokušení obého: krutého dokumentu i kouzelné fikce. Katarze? Já ji mám v přiznání. Přiznávám, že žiju nikoli z nenávisti k čemukoli, nýbrž ze síly dobrých věcí a ze síly lidí, kteří se dostali do mého osudu. Toto je můj počet ze všeho. Jazyk a styl? Nepřetvařoval jsem se ani předtím, ale pravda je, že jsem velice dbal na perfekci provedení a na čtenáře. Až tuto věc dopíšu, jenom ji trochu přejeďu perem a protáhnu ještě jednou strojem, abych odstranil hrubé třísky, a na čtenáře nebudu dbát. A veřejnost? (Protože v připomínkách poznávám i lítost, že zklamán může být „národ“.) Národ ať opustí pohodlnou domněnku, že kdosi jiný představuje jeho ctnosti, jiný než koho

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

odkráčí počít devětadevadesátiprocentní volbou. Je tu spousta zavřených lidí, a národ?

Právě se vrátila Madla z práce, s obrovskou kyticí růží v náručí. Patnáct je jich. Rozložili jsme je po stole a rozdělili do dvou nádob. Doručil jí je do zaměstnání zahradnický posel. Byla u nich vizitka se slovy: s láskou a úctou. - Bez podpisu.

(...)

Čtvrtek 31. ledna 1980

(...) Seděl jsem dnes dopoledne doma sám a přemýšlel o svém spise, co v něm chybí, nač jsem zapomněl a jak ho vystrojím do světa. Chtěl bych v něm mít fotografie hlavních postav, ale má to háček: definitivně každého ztotožním s tím, co o něm píšu. Leda bych, například, pod obrázek Jiřího Gruši napsal: Jestliže tato fotografie připomíná Jiřího Grušu, jde o podobnost čistě náhodnou. Nedokážu už posoudit, zda způsob mého psaní o lidech je snesitelný. V noci se někdy vzbudím, a hledě do tmy ve svých očích, hledím do otázky, zda jsem neudělal škodlivý čin i tím, jak píšu o sobě.

Rozhodl jsem se dát rukopis přečíst několika lidem, o nichž věřím, že dovedou posoudit stránku literární i věcnou, z hlediska časného i vzdálenějšího, a podle jejich návrhu se zařídím.

(...)

Úkoly pro práci s textem v hodině:

1. *Český snář je textem, v němž autor zapisuje zhruba po dobu jednoho roku to, co dělá, s kým se stýká, o čem s lidmi hovoří, o čem přemýšlí, apod. Vybrali jsme pasáže, v nichž autor uvažuje o charakteru svého psaní, o metodě, žánrové podobě, o postavách, o čtenářích. Co si o Vaculíkových názorech a jeho textu myslíte vy? Proč čtete takovéto texty rádi (neradi)?*
2. *Formou stručného referátu sledujte vývoj české fejetonistické tvorby.*

„Především je nepochybné, že je to literární dílo, a kdyby tam tisíckrát byla jména žijících, nejsou to těla a duše žijících, jsou to postavy

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

románu, i Ty jsi postava románu, což by bylo lze dokázat. Taky to jistě jiní, kompetentnější dokážou. Já Ti jen mohu říci, že jsem vlastně nikdy nečetl žádnou knihu s takovým soustředěním a nikdy jsem se netěšil z krásných vět a z krásných myšlenek tak jako teď. Snad některé pasáže ze Škvoreckého románu s hloupě ironickým názvem Příběh inženýra lidských duší mě naplňovaly takovým citovým zaujetím jako Tvůj román. Jak přibývalo stránek, přestával být Ludvík Vaculíkem, Madla tou paní, kterou znám, Pavel tím šoumenem Kohoutem, Gruša Grušou a stále víc to byly postavy románu, který tvoří ten člověk Ludvík, pupek vrostlý do země, kterou mám rád, tu zemi mi přibližuje a učí poznávat, jak sám bych nikdy nedokázal,...
(Úryvek z. dopisu Luboše Dobrovského autorovi, obsaženého v souboru Hlasy nad rukopisem Vaculíkova Českého snáře)

Vaculíkův neobvyklý text přečetl L. Dobrovský jako svérázný román - tedy nikoliv jako text dokumentární. Zdá se, že právě tato interpretace je klíčem k pochopení Snáře jako díla beletristického, uměleckého.

3. Pochopili jste ukázkou (či celé dílo, pokud jste ho četli) jako dokument, zprávu ze Života disentu, deník - nebo jako svérázný román?

JARO JE TADY

(fejetony z let 1981 -1988)

ŽLUTÝ PAPÍR

Snáška těchto „fejetonů“, dokonce oceněná Seifertovou cenou, je příkladem vítězství silné vůle nad slabším nadáním. Každý pátý inteligent by napsal takové tři stránky, kdyby na nich seděl vždycky měsíc! Za ty roky, co tu

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

proslouvám jako „fejetonista“, by člověk líp nadaný napsal tři romány. Nadání není jen dělat dobře, ale i přiměřeně bystře. Já, ať jsem začal jakkoli brzo, třeba měsíc předem, skončil jsem vždycky v poslední noci, ba hodině. Kdyby nějaké noviny chtěly po mně takovéto příspěvky, přišly by jim draho: nemohl bych jít pod tři tisíce za kus, a byl by to můj jediný měsíční plat. Když jsem dlouho uvažoval o titulu této knihy, napadl mi podtitul: vydřeno volem na sobě. - A žádný laskavý čtenář mě neutěší, ani čtenářka.

(...)

První můj rozběh mívá tak pět řádek, jež znechucen svou neschopností pustím na dva až tři dny, kdy kudy chodím, uvažuji, nemám-li psát o něčem lepším. Druhý pokus bývá půlstránkový, třetí měří někdy i stránku, z níž už zmizelo, co bylo napsáno při prvním a druhém pokuse, a to je ten lepší případ: horší je, když tam umíněně pořád chovám něco, co mi brání rozběhnout se konečně správným směrem. Utekl týden! V úzkosti nad ztrátou času, a abych na svém úkolu přece pracoval, studuju si o neutronech, dívám se dvěma neschopnými dalekohledy na Měsíc, píšu stížnost, hledám původ slov. Upřesňuju si mínění o vládě, učím se novým písním, hledím do map. Tím se mi nakopí materiál, jenž nechce patřit k sobě, já to však chci. Ranou pro mne bývá, když se vtom stane něco důležitého. Psal jsem zrovna, s dialektologickou koke-térií a dost poklidně, o kozách, když umřel Brežněv. Není nic blbějšího než radostná událost v úplně nevhodné chvíli. Toto byla událost cizí, v jiném žánru a pro jiný jazyk. Způsob, jak jsem si s ní poradil, bych sám rád nazval geniálním, kdyby mi byl napadl v minutě a nezabral mi večer.

Když jsem si to takto všecko snesl před oči, je toho pět stran a psal to nemotora. Opravím mu to trochu, a hlavně zkrátím o stránku; protože nesnesu pohled na počmárané listy, musím je přepsat; přičemž mi napadnou nové a lepší myšlenky; takže zkrácený text má zas pět stran; uplynuly tři týdny. Je mi jasné, že se pro tento měsíc musím něčeho vzdát, a příští měsíc se na to celé vykašlu už definitivně. S posměchem vyhazuju své mudry a hudry, abych udržel argumenty a příklady. Očesané komponenty se dostanou k sobě blíž, ale pořád na čtyřech stranách, a přestaly k sobě i pasovat. Dnes už to nevyřeším, jdu spat. Ráno se bojím vzít ty papíry do rukou, nevezmu je do nich tedy. Večer je převracím, ne, s tím se nedá nic dělat než to celé zas přepsat. Začnu od první věty a třeba zjistím, že tam nemusí být. A hledíme, druhá tam také nemusí už být, a tak se viklá jedna za druhou, je to jak se zubama. Objevuju, co všecko tam už týden nemuselo být, jenže tím si porušuju plynulost výkladu i logiku úmyslu.

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obětí takové metody je Senoseč. Tam je nejmíň pět samostatných témat, spresnutých na tři stránky nefejetonu. Vznikají mi absurdní zkratky... ano, postavím-li celou věc na absurdních přeskokcích, vzniká dokonce jakási sranda, vizme Podvody kolkolem. V té chvíli mě to začne trochu bavit: rozběhnu se, přidám náhlý nový nápad. Původní text se opravdu zkrátil o stránku, novými nápady však o půl stránky znovu prodloužil. To mě rozhněvá. „A budou to tři stránky!“ zařvu a dám si facku. Urážejí mě a hnusí se mi psáči, jimž očividně na stránce nebo sedmi navíc nezáleží a přestávají psát, až když jim lejno samo skončí. Nikdy se nevysvobodím zpod zákona, že každá stránka se dá vyjádřit lépe napsaným odstavcem, každý odstavec ještě lepší větou a mnohá věta jediným trefným slovem! Například „Ech!“ - a je v tom celý autorův názor i čtenářův souhlas. (...)

Pokuste se napsat Vaculíkovou metodou vlastní fejeton. Přesně na tři strany. (Připomeňte si, které rysy nesmí postrádat dobrý fejeton.)

POJMY:

Dva tisíce slov (úplný název: Dva tisíce slov, které patří dělníkům, zemědělcům, úředníkům, umělcům a všem) byl jeden ze dvou nejvýznamnějších dokumentů Pražského jara. Zatímco Akční program KSČ byl výzvou k reformě komunistické strany, Dva tisíce slov byly podněty, které šly za rámec Akčního programu.

Vedení KSČ je odmítlo a později, v době tzv. politické normalizace, dokument Dva tisíce slov označila za kontrarevoluční.

Dokument vznikl na podnět pracovníků Československé akademie věd - Otty Wichterla, Jana Broda, Otakara Poupě a Miroslava Holuba. Šlo o aktivizaci československé veřejnosti proti stále zjevnému tlaku sovětského vedení proti reformním změnám v zemi. Jako manifest jej sepsal spisovatel **Ludvík Vaculík**. Text vyšel 27. června 1968 v Literárních listech a celostátních denících Práce,

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Mladá fronta a Zemědělské noviny, tedy den poté, kdy byla 26. června 1968 Zákonem 84/1968 Sb. dočasně zrušena cenzura ("Cenzura je nepřipustná"). Manifest podepsaly stovky osobností veřejného života a více než sto tisíc občanů.

V 70. letech, v době tzv. normalizace, byli mnozí lidé za projev souhlasu s tímto manifestem perzekvováni.

Charta 77 byla neformální československá občanská iniciativa, která kritizovala „politickou a státní moc“ za nedodržování lidských a občanských práv, k jejichž dodržování se ČSSR zavázala při podpisu Závěrečného aktu Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE) v Helsinkách. Iniciativa působila v letech 1977 až 1992. Pojmenována je podle dokumentu Charta 77 (Prohlášení Charty 77) z 1. ledna 1977.

Autory, organizátory a mezi prvními signatáři byli Jan Patočka, Jiří Němec, Václav Benda, Václav Havel, Ladislav Hejdránek, Zdeněk Mlynář, Pavel Kohout, Petr Uhl, **Ludvík Vaculík** a Jiří Hájek. Jeden ze tří prvních mluvčích, profesor Jan Patočka byl také první obětí represí komunistického režimu vůči signatářům Charty 77, když 13. března 1977 po několikahodinovém výslechu zemřel. Jeho pohřeb v Břevnově se stal významnou událostí protikomunistického odporu. Signatáři reprezentovali odlišná povolání, politické postoje i náboženská vyznání. Řada z nich se výrazně zapojila do veřejného života po Sametové revoluci v roce 1989.

samizdat Myšlenkou samizdatu bylo vydávat alespoň malé množství výtisků, obvykle psaných přes průklepový papír na psacím stroji, případně použitím jakýchkoli rozmnožovacích prostředků, které byly k dispozici. Každý čtenář byl povzbuzován, aby tiskovinu opsal, nebo jakýmkoli způsobem rozmnožil a poskytl dále. Jedním z projevů cenzury totiž bylo odepření přístupu k rozmnožovací technice. Například v Československu (do poloviny šedesátých let) podléhalo povolení i pouhé vlastnictví psacího stroje. Ve všech komunistických zemích byl přísně kontrolován přístup k cyklostylům, kopírkám i další podobné technice.

První edice začaly vznikat už na samém počátku 70. let 20. století. Mezi nejvýznamnější patřila **Petlice Ludvíka Vaculíka**, vynikající edičním programem i vzornou redakční úpravou. Svá díla zde zveřejňovali víceméně všichni členové disentu, vycházela poezie, práce prozaické, dramatické i filozofické. Důležitá

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

byla i edice **Expedice manželů Havlových**. Od osmdesátých let se k samizdatové literatuře přidaly literární časopisy, věnující prostor spřízněným autorům i odborné kritice. Mezi nejdůležitější patřil **Kritický sborník, Obsah, Host, Akord, Vokno** a ke konci osmdesátých let **Revolver Revue**.

Vydavatelé Samizdatu často spolupracovali s **exilovými** vydavateli tak, že po prvním samizdatovém vydání bylo dílo vydáno a vytisknuto profesionálně v zahraničí a za železnou oponu pašováno.